

Cuprins

<i>Introducere: Identitatea, moldovenismul europeanist și alegerile de la 28 noiembrie 2010</i>	9
Partea I. Liniștea dinaintea furtunii (decembrie 2008 – martie 2009)	59
Integrarea europeană și proiectul (anti)identitar al Republicii Moldova	62
Vecinul „turmentat” și politica externă de la televizor	66
Ce uită prietenii noștri baltici în Republica Moldova	70
Anul (geo)politic 2008 în Republica Moldova	73
2009, sub semnul crizelor oportune	77
Diviziile lui Grigore Vieru	81
Liniștea dinaintea furtunii?	85
Lecțiile deciziei de la Haga	89
Criza globală, campania electorală și securitatea Republicii Moldova	92
La un an de la Kosovo, gândim în termenii Tiraspolului?	96
De ce a venit Lavrov la Chișinău?	101
Neutralitate față de UE?	105
Trei erori strategice în electorală	109
Cifre, sondaje și strategii electorale	112
5 aprilie, dincolo de cifre și aparențe	116
Semnificația geopolitică a votului din 5 aprilie	120
Partea a II-a. 7 aprilie – „revoluția oranj” fără CNN. Spre noi alegeri (aprilie – iulie 2009)	125
Estul și Vestul se confruntă la Chișinău	129
„Puterea celor fără de putere”? Să fim serioși... ..	132
Cine se teme de cetățenia europeană pentru basarabeni?	136
În ce monedă se va deconta „stabilitatea”: rublă sau euro?	140
Alegeri anticipate? 10 argumente pro	144
Zece argumente împotriva alegerilor repetate	148

2. Etnia, sărăcia și pensia

„Din cei 800 de mii de pensionari din Republica Moldova, circa 400 de mii, adică jumătate, trebuie să fie dintre acei care nu au produs bunuri materiale pe teritoriul republicii.”

(Gheorghe Ghimpu)

Spuneam inițial că discuția despre efectele regimului sovietic asupra populației din stânga Prutului nu este în niciun caz o discuție bizantină despre „sexul îngerilor”. Iar lucrul acesta s-ar putea sesiza fără dubii dacă cineva ar fi studiat chestiunea sistemului de pensii din Republica Moldova în timpul ocupației sovietice și, mai cu seamă, a efectelor acestuia asupra bugetului republicii independente de după 1990. Printr-un asemenea exercițiu analitic s-ar sesiza cu siguranță mai bine efectele „Imperiului Răului” asupra cetățenilor Republicii Moldova de astăzi, iar aceștia din urmă ar afla mai multe despre ceea ce mai au încă de plătit ca urmare a regimului comunist de ocupație.

Iată chestiunea. Într-un articol intitulat „Filosofia puterii”, publicat în *Literatura și arta*, la 7 martie 1996, Gheorghe Ghimpu avertiza asupra unei situații de multă vreme cunoscută, dar aproape complet ignorată: „O bună parte din pensionarii (40-50%) din Republica Moldova n-au lucrat și n-au produs bunuri materiale pe teritoriul ei. Aceiași pensionari au venit la «locuri calde» din fostele republici unionale, în primul rând din Rusia, după ce au ieșit la pensie. Au venit cu bani mulți și cu scopul de a impune băștinașilor limba și cultura rusă, de a asimila și rusifica, în cele din urmă de a domina. Venind în Republica Moldova, ei au obținut peste rând apartamente și diverse privilegii. Astăzi li se plătește pensia de pe spatele băștinașilor. Partidele de guvernământ, în special *Interfrontul*⁷ (categoria menționată de pensionari tocmai sunt alegăto-

⁷ Interfrontul a apărut în 1988, ca o reacție a nomenclurii comuniste și a forțelor proimperiale din fosta URSS la procesul de democratizare a societății sovietice, existând astfel de organizații, cu aceeași denumire de Interfront, și în celelalte

rii lui!) trec cu vederea această nedreptate. Pentru a acoperi cheltuielile mari din fondul special de pensii, care în 1996 se prevede a fi de 934,5 mil. de lei, agointerfrontiștii intenționează să ridice plafonul vârstei de pensionare cu 5 ani! În scopul restabilirii dreptății, este necesară stoparea pensiilor pentru toți cetățenii care nu au lucrat și n-au produs bunuri materiale pe teritoriul ei. Plata ar putea fi reluată numai după semnarea unor acorduri interguvernamentale privind compensarea părții de cheltuieli din bugetul social de către statul în care pensionarul de azi a produs bunuri materiale” (Ghimpu 2010: 82)⁸.

Nu discutăm aici acuratețea cifrelor invocate sau justețea soluțiilor propuse, lăsăm asta specialiștilor, doar semnalăm fenomenul. El există și nu poate fi negat. Surprinzătoare rămâne reticența celor care au evitat de 20 de ani încoace această chestiune, în ciuda faptului că problema pensiilor este, practic, secretul lui Polichinelle la Chișinău. Toată lumea o știe, dar nimeni nu îndrăznește să o abordeze explicit și la modul concret. Deși această chestiune ar lămuri, cum sugeram, extrem de percutant relația de exploatare la care au fost supuși cetățenii băștinași ai Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești (RSSM) în vremea epocii începute cu

republicii sovietice. La 30 decembrie 1989 s-au pus bazele acestei mișcări în Republica Moldova, Unitatea-Edinstvo („Interfront”) (Munteanu 2010: 10-14). Interfrontul s-a opus tuturor proiectelor de ieșire a Republicii Moldova din URSS și a fost un susținător al puciului de la Moscova din 19 august 1991. Ulterior, membrii lui s-au „topit” în masa comuniștilor, formând împreună cu aceștia detașamentul de „stataliști moldoveni” care s-au autodeclarat „adevărații patrioți ai Moldovei”.

⁸ Mai este o categorie pe care Gheorghe Ghimpu dorește să o evidențieze, respectiv una despre care nu se poate spune că nu a muncit pe teritoriul Republicii Moldova, dar a avut o activitate specifică: „Totodată avem și pensionari care au venit în republică în perioada ocupației sovieto-comuniste, dar n-au produs bunuri materiale, n-au lucrat în agricultură, învățământ, știință, cultură sau în domeniul ocrotirii sănătății. Ei au funcționat în organele administrative sovietice și de partid, în organele de oprimare a populației băștinașe – VK, GPU, NKVD, MGD, KGB, procuraturi, judecătoria, consfătuiri speciale, tribunale, așa-zisele «dvoiki», «troiki» ș.a., care au participat la represiunile politice prin falsificarea materialelor de dosare, la colectivizare forțată, la deportările din Siberia etc., etc. Actualmente toți pensionarii care au activat în domeniile de constrângere a populației beneficiază de privilegii în domeniul pensionării, asistenței sociale, asigurării cu spațiu locativ” (Ghimpu 2010: 83).

„eliberarea” pe care le-au adus-o, chipurile, armatele sovietice. Iar efectele ei nu s-au stins nici astăzi. Cetățenii Republicii Moldova încă plătesc pensii substanțiale celor care nu au contribuit nicio-dată, practic, la fondul de pensii al tânărului stat.

Un an mai târziu, în 1997, același Gheorghe Ghimpu revine asupra chestiunii într-un articol care se numește, semnificativ, „Unde-s banii?”⁹: „Din cei 800 de mii de pensionari din Republica Moldova, circa 400 de mii, adică jumătate, trebuie să fie dintre acei care nu au produs bunuri materiale pe teritoriul republicii, n-au lucrat nicio oră, nicio zi pentru binele poporului ei, dar au pensii, și încă pensii mari, cu înlesniri și privilegii. (...) Dacă am admite că cei circa 400 de mii de pensionari... ridică lunar pensii în jurul a 140 lei moldovenești, atunci anual acestora li se plătește suma de 672 milioane de lei sau 150 milioane dolari americani; iar dacă am admite că ei primesc lunar 200 de lei, atunci poporul băștinaș al Republicii Moldova e furat anual de câte un miliard de lei sau circa 210 milioane dolari” (Ghimpu 2010: 254).

Este evident că în condițiile unei reforme care trebuie să vină în Republica Moldova în domeniul pensiilor – pentru că așa ceva nu s-a întâmplat, în realitate, niciodată în stânga Prutului –, o discuție precum cea de mai sus va fi greu de evitat.

Sau nu?

3. *Ecocidul sovietic sau „colțișorul de rai” din care nu se poate bea apă*

*„Păsărică, mută-ți cuibul,
că vine Bodiul cu plugul.”*

(folclor local, anii '80)

Un dosar și mai dramatic, moștenire a sistemului sovietic, este cel ecologic. În realitate, „colțișorul de Rai” – expresie cu care este identificată de multe ori, nostalgic și patriotic, Republica Moldova –, ajunsese, după 50 de ani de ocupație sovietică, în pragul colapsului.

⁹ *Literatura și arta*, 1997, 24 iulie, p. 3.

care trăiesc în stânga Prutului. După vizita reprezentantului Moscovei la Chișinău, devine și mai limpede că semnificația votului din 5 aprilie aceasta este.

(27 februarie 2009)

Neutralitate față de UE?

„Trebuie să creăm – și încă în cel mai scurt timp posibil – un front defensiv real în Europa.”

(Winston Churchill, 1950)

Recentul scandal al spionilor din România⁹³ indică un singur lucru: confruntarea Est-Vest nu s-a terminat, de fapt, niciodată, doar că acum aceasta se practică preponderent la niveluri discrete, în spatele scenei. Din când în când, un scandal de tipul celui ițit la București ne reamintește că acolo, dedesubt, temperatura e mare și, uneori, când atinge cote de fierbere, dă un pic în clocot. Atunci intervin în scenă jurnaliștii, comentatorii politici. Dar dincolo de aspectul mediatic, miza întregii povești e una de securitate – când vezi acest tip de confruntări, îți dorești să fii într-un spațiu în care garanția de securitate să fie cât mai consistentă.

⁹³ Este vorba despre așa-numitul „caz Zikolov”. Cetățeanul bulgar Marinov Zikolov ar fi furnizat informații militare secrete, obținute de la un subofițer român, Floricel Achim, atașatului militar al Ambasadei Ucrainei la București. Au existat informații că doi atașați militari ai Ucrainei la București au fost expluzați, Ucraina reacționând pe măsură și expulzând, la rândul său, doi atașați militari români de la Kiev. Informația nu a fost niciodată confirmată în mod oficial. Câteva luni mai târziu, într-un document al Ambasadei Austriei la București, citat de presă, se spunea că președintele Traian Băsescu le-ar fi spus ambasadorilor UE că relația României cu Rusia a fost afectată de scandalul de spionaj cu Ucraina, care a dus la expulzarea a doi atașați militari ucraineni, dar și a trei diplomați ruși. Ambasada Austriei nu a negat autenticitatea documentului, iar Ambasada Rusiei la București a refuzat să se pronunțe în legătură cu informațiile apărute în raportul intern austriac privind expulzarea a trei diplomați ruși din România.

Direct în UE. Dar ce fel de UE?

Problemele de securitate ale zonei din afara NATO sunt de parte de a fi soluționate. În cazul Republicii Moldova, teza oficială presupune o strategie unică pentru spațiul răsăritean: integrarea direct în UE, fără a trece prin filtrul Alianței. Argumentele sunt deja uzate: neutralitate, dorința de a nu incita Rusia relativ la conflictul transnistrian etc., etc⁹⁴. La toate acestea se adaugă, recent, un argument mai consistent – cel puțin în ochii celor care îl formulează. Celor care spun că Republica Moldova nu are o soluție de securitate reală decât prin intermediul NATO li se răspunde, superior, că prin integrarea în UE se va răspunde tocmai acestei nevoi de securitate, din moment ce Bruxelles-ul vrea să devină, din ce în ce mai intens în ultima vreme, un actor coerent și impetuos pe piața de securitate globală. Argumentul acesta se aude tot mai des și la Chișinău, dar și la Kiev. „Direct în UE” devine sinonim cu „direct în *spațiul de securitate* al UE”. În esență, ideea că Uniunea năzuiește să devină așa ceva este corectă. Dar că asta permite evitarea NATO și estompează temerile unora din Est care văd roșu atunci când aud de extinderea Alianței Tratatului de Nord – nu. Dimpotrivă!

Un actor de securitate care încurcă lucrurile

Eforturile UE de a deveni actor pe scena securității globale sunt din ce în ce mai vizibile, cel puțin la nivel declarativ. Pe 9 februarie 2009, Parlamentul European emite o Rezoluție referitoare la strategia europeană de securitate și politica europeană de securitate comună, unde se fac următoarele recomandări: UE trebuie să își dezvolte autonomia strategică printr-o politică externă, de securitate și apărare puternică (PESA) „pentru a-și apăra interesele la nivel mondial”; nevoia coordonării acțiunilor UE și NATO la nivel de securitate, cu „respectarea autonomiei și înțelegerii reciproce

⁹⁴ Pe chestiunea relațiilor recente între R. Moldova și NATO, vezi Dan Dungaciu, *Cine suntem noi*, Cartier 2009, pp. 335-385.